

רעיונות לפעילויות מקיימות

סביב חגי תשרי

מתאים לכיתות א'-ו'

סימנים של מעגלי החיים האלה בטבע, בצמחים ובע"ח (חרקים למשל) שנראה בחוץ.

אפשר לחלק את התלמידים לקבוצות קטנות או לזוגות, או לתת משימה עצמאית. בקבוצות אנו מרוויחים את הדיון והעבודה המשותפת, ביחידים מרוויחים התבוננות שקטה.

הכנה: כיצד אנו יוצאים החוצה לחצר בית הספר: לפני שיוצאים מהכיתה כדאי להסביר את כללי ההתנהגות בחוץ. לדוגמה: יוצאים מהכיתה בשקט ובצורה מסודרת לנקודת המפגש בחוץ, בצורה שלא תפריע לשאר הכיתות. כדאי להסביר מה עומד לקרות בפעילות ומתי חוזרים לכיתה, ואיך חוזרים בצורה מסודרת ושקטה (או שנשארים בחוץ עד ההפסקה, גם זו אפשרות). כשהתלמידים יודעים מה צפוי ומה מצופה מהם, יקטנו בעיות המשמעת ויגדל שיתוף הפעולה.

יציאה החוצה: כולם יוצאים יחד עד למקום הפעילות. אפשר שם לאסוף את כולם, לחזור בקצרה על המשימה ולצאת לדרך בקבוצות הקטנות/יחידים. אפשר לתת לתלמידים לצייר, לכתוב, ולהביע בצורות יצירתיות את מה שהם רואים. לאחר מכן אפשר לשבת במעגל בחוץ ולעשות מעגל שיתוף, או לחזור לכיתה ולשתף בכיתה.

לאחר השיתופים אפשר לדון בנקודות הבאות:

- איזה מעגלים בטבע ראינו בדוגמאות שהבאתם?
- האם יש בטבע התחדשות? כמו מה למשל?
- ראש השנה, תחילת שנה חדשה, זהו זמן התחדשות בשבילנו. אז מהי בעצם התחדשות בשבילנו? איך אנחנו מתחדשים?
- תרבות הצריכה היא נושא שמתבקש מתוך הדיון, כי לרוב אנו מתחדשים ע"י קנייה של דברים חדשים. אפשר לספר לתלמידים, שתרבות הצריכה והקניות

חגי תשרי (ראש השנה, יום כיפור, סוכות) עוסקים בנושאים שונים, המתחברים להתבוננות פנימה והחוצה, והחיבור ביניהם לבין תפיסת הקיימות כמעט מתבקש.

חשבנו על כמה רעיונות לפעילויות עם ילדים בכיתות א'-ו', בנושאים הבאים:

- ראש השנה - התחדשות.
- יום כיפור - התבוננות פנימה, רפלקציה על ההתנהגות שלי בהיבטים של הקיימות.
- סוכות - המבנה הארעי של הסוכה ומשמעותו, כיצד בוחרים לבנות ולקשט.

א. פעילות לראש השנה - התחדשות בהשראת המעגליות בטבע:

מטרות:

- לחבר את התלמידים לפליאה מהטבע והערכה למעגליות בטבע.
- לעודד חשיבה ביקורתית ורפלקציה בנושא תרבות הצריכה, אשר נתפסת אצלנו כהתחדשות.
- לעודד חשיבה יצירתית כיצד ניתן להתחדש בצורה יותר מעגלית, בהשראת הטבע.

מהלך הפעילות:

מיקום: הקדמה בכיתה, ואז יציאה לחצר בית הספר, ובסיום חזרה לכיתה. יש לבחור מראש מקום נעים עם טבע בחוץ.

מתחילים בכיתה: נשאל את התלמידים: אילו מעגלי חיים בטבע אתם מכירים? מכינים רשימה של רעיונות שעולים. לדוגמה: הסביון שפורח הופך לסביון סבא, מפיץ זרעים, ששוב יצמחו ויפרחו וחוזר חלילה, או עץ שנותן פרי, הזרעים מתפזרים כשהפירות נופלים/נאכלים ע"י בע"ח, עצים צומחים מהזרעים, פורחים, נותנים פרי, וחוזר חלילה...

מסבירים לתלמידים: היום נצא לחצר בית הספר לחוות את הטבע שסביבנו. המשימה שלכם בחוץ היא להסתובב בחצר בשטח המוגדר (לפי מה שנבחר מראש) ולחפש

- התלמידים יפתחו מודעות לבעיית זיהום האוויר מנסיעת מכוניות.
- התלמידים יעלו רעיונות לשינוי הרגלים במטרה לצמצם זיהום אוויר.
- התלמידים יכתבו מסמך כיתתי ו/או אישי המתאר מטרות לשנה זו בהיבטים של התנהגות כלפי עצמי, החברה והקהילה, והטבע שסביבי.

מהלך הפעילות:

לפני יום כיפור שואלים את התלמידים: מה זה יום כיפור בשבילך? לשם מה נועד? מה עושים בו? את התשובות אפשר לכתוב בשמש אסוציאציות. לאחר איסוף תשובות, אפשר לדבר על כך שביום כיפור אין מכוניות, אין שידורי טלוויזיה ורדיו, כולם עוצרים, יש שקט, וזו הזדמנות להסתכל פנימה וגם החוצה.

תרגיל: יוצאים למקום שבו עוברות מכוניות (יכול להיות בחצר בית הספר סמוך לגדר עם כביש). התלמידים יכולים לשבת או לשכב על מחצלת, לעצום עיניים ולשים לב לקולות שהם שומעים. לאחר כמה דקות אפשר להתיישב במעגל ולאסוף: אילו קולות שמעתם? מה היה טבעי? מה היה מעשה האדם? (ציפורים, מכוניות...)

איך לדעתכם יישמע הרחוב ביום כיפור, מה יהיה שונה? (אין מכוניות, אולי יש הרבה יותר ילדים בחוץ כי יוצאים עם אופניים, פוגשים שכנים...)

נשאל: "איך ניקח את השקט שבחוץ לתוכי פנימה?" רעיונות לדברים שאפשר לעשות ביום כיפור שאינם כוללים מסכים, ויוצרים שקט פנימי, וגם פעילויות חברתיות במשפחה, שיכולות לקדם קשר בין בני הבית ותשומת לב זה לזה (יצירה, משחקי קופסה, שיחה, מדיטציה...). אפשר לכתוב רעיונות על פתקים ולתלות אותם על לוח בכיתה לקראת יום כיפור.

יום כיפור במבט סביבתי:

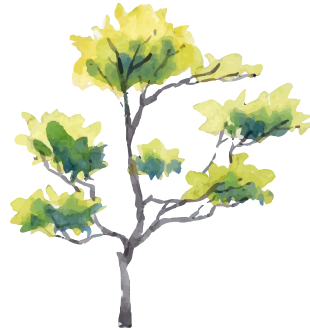
לאחר חיבורים לעצמי ולחברה אפשר להסתכל גם על ההיבט הסביבתי. נבקש מהתלמידים לבצע את תרגיל ההקשבה ביום כיפור עצמו ולשים לב לשינוי, לתחושות שנוצרו אצלם בעקבות השקט ממכוניות? האם זה נעים? מוזר?

אחרי יום כיפור נחזור לנושא. **נשאל:** מה לדעתכם המשמעות הסביבתית של יום ללא מכוניות? מה ההשפעה על רמת זיהום האוויר, איך משפיע עלינו זיהום רעש? מה המשמעות של פחות זיהום אוויר? (פחות אירוסולים מזהמים, פחות פליטות גזי חממה).

אפשר להראות נתונים של זיהום אוויר בימים רגילים בהשוואה ליום כיפור (או תמונות לכיתות הנמוכות). אפשר להיעזר באתר "[ניטור אוויר בישראל](#)" של המשרד להגנת הסביבה, ולבדוק את רמות הזיהום ביום כיפור ובימים

האינסופיות שלנו, יוצרות בעצם הרבה בעיות בטבע, ולשאל האם יודעים אילו בעיות (לפי רמת התלמידים והשכבה)? לדוגמה פסולת בטבע, זיהום הים והנחלים, זיהום אוויר.

- אם כך, מה אנחנו יכולים לעשות כדי לצמצם את הנזקים לסביבה, שההתחדשות הזו שלנו מייצרת? איזה דרכים אחרות יש להתחדשות? הילדים יחשבו על רעיונות יותר טובים משלנו....
- אפשר להמשיך את הנושא לפעילויות המעודדות התחדשות אחרת, למשל יצירה מהטבע, בילוי עם חברים/משפחה...

ב. פעילות ליום כיפור - חשבון נפש ביחס לסביבה

הקדמה:

לקראת יום כיפור, שהוא זמן של חשבון נפש, אפשר לעשות חשבון נפש ליחס

שלי אל הסביבה, וגם בין אדם לחברו. מתוך הרפלקציה הפנימית נוכל לראות מה אנו רוצים לשמר ומה לשפר, ונכניס משמעות נוספת ליום כיפור.

רייצ'ל מוסון מעמותת Thoughtbox באנגליה העוסקת בחינוך אקלימי, מציגה 3 מעגלים שאליהם כדאי לחבר את התלמידים (ואותנו) כדי ליצור אנשים אכפתיים ומודעים, ולתת להם העצמה ליצור שינוי:

- חיבור למעגל האישי: אני - חיבור פנימה.
- חיבור למעגל החברתי: אני והאנשים סביבי - חיבור ואכפתיות לחברה.
- החיבור למעגל הטבעי: אני ושאר היצורים בטבע מלבד האנושות - חיבור ודאגה לטבע.

כדי להגיע למצב שילד/ה יפתחו אכפתיות מתוך חיבור לטבע, צריך קודם כל לעבור במעגלים הפנימיים יותר - חיבור לעצמי, חיבור לחברה ולקהילה - ומתוך זה יכול להתפתח חיבור לטבע ולסביבה.

יום כיפור מתאים לרפלקציה שמתחילה במעגל האישי, ממשיכה ל"בין אדם לחברו" ולבסוף גם אל היחס לטבע והסביבה, הכל מתוך התבוננות על המעשים שלי ומה ארצה לשפר או לשמר לשנה הבאה.

מטרות:

- חיבור התלמידים לכך ביום כיפור הוא הזדמנות לחשבון נפש וחשיבה על ההתנהגות שלי, על היחס שלי לאנשים סביבי ולסביבה שלי.
- התבוננות על ההרגלים שלנו, מה לשיפור ומה לשימור לאחר יום כיפור?

בקישוטים שאפשר להכין גם בכיתה, ולקחת הביתה.

מטרות:

- התלמידים יפתחו מודעות לכך שיצירת סוכה וקישוטים חד פעמיים יוצרים פסולת מיותרת.
- התלמידים יעלו רעיונות כיצד לחגוג בצורה מקיימת.
- התלמידים יצרו קישוטי סוכה מהטבע ו/או מחומרים בשימוש חוזר.

מהלך הפעילות:

דין בכיתה: נשאל את התלמידים: איך אתם מקשטים את הסוכה בדרך כלל? בחנו יחד איתם, מה קורה לקישוטים בסוף החג - האם מושלכים לפח? האם נאספים ונשמרים לשנה הבאה לשימוש חוזר? האם אוכלים בסוכה בכלים רב פעמיים או חד פעמיים? האם המפה רב פעמית או חד פעמית?

כמה פסולת מייצרים כל ערב בסוכה שלכם? מה הבעיה עם ייצור פסולת רבה?

אפשר להיעזר באתר של חירייה, ובו סרטונים שונים המסבירים וממחישים את בעיית הפסולת ומה ניתן לעשות.

פעילות חוץ כיתתית: איסוף חומרים מהטבע לקישוט הסוכה. אפשר לצאת לשטח טבעי באזור בית הספר, או רק לחצר בית הספר, ולחפש בטבע חומרים כדי ליצור מוביילים מהטבע, "סידורי פרחים" מחומרים יבשים ועוד. אפשר לתת לתלמידים לחפש באינטרנט רעיונות ליצירה מהטבע ו/או מחומרים בשימוש חוזר, ולהכין קישוטי סוכה אקולוגיים, אשר מתכלים ואינם מייצרים פסולת (כלומר, לא מפלסטיק).

פעילות סיום: אפשר לשבת בסוכה בחצר בית הספר, אם יש, או לעשות "כאילו סוכה" עם הקישוטים שהכנתם, לחגוג באכילת פירות או משהו סמלי אשר אינו מייצר פסולת, ללא כלים חד פעמיים, ולשיר שירי סוכות או כל פעילות אחרת.

אחרים, לתת לתלמידים לחפש ולהבין את ההבדלים. **דין בכיתה:** איך אפשר להרחיב את תופעת "בלי מכוניות" של יום כיפור, לימים אחרים? האם אפשר לצמצם נסיעות? מה אפשר לעשות כדי להקטין את הנזק שאנו גורמים בנסיעות ברכבים מזהמים. לאחר מכן אפשר להרחיב ולבחור רעיונות ליישום כיתתי.

המכוניות הן סימפטום אחד לנזק שהתרבות המודרנית גורמת לסביבה. בעקבות יום כיפור אנחנו רוצים לחשוב - מה אפשר לעשות אחרת? איך נתנהל בצורה שתצמצם את הנזקים שאנחנו גורמים לסביבה?

תשליך: כדאי לעשות חיבור למנהג התשליך, שבו משליכים את החטאים שלנו למקור מים, ולעשות תשליך סמלי לדברים שאנו רוצים לשפר/לשנות השנה:

רעיונות לתשליך:

- לצאת לסיור למקור מים סמוך, ולהשליך אליו את הדברים שאני רוצה לשנות ולשפר (למשל להשליך נסיעות מיותרות ברכב, להשליך פגיעה בחברים...)
- לצאת לחצר ולהכין "מקור מים" סמלי כגון גיגית מים או להכין עם התלמידים בריכת מים סמלית בחצר, ולהשליך אליהם את מה שאנחנו רוצים לנטוש.
- להכין ציור ובו מקור מים וציורים של מה שמשליכים אליו, ולתלות בכיתה כתזכורת במהלך השנה למה רצינו להשליך. ציור כזה יכול להיות בסיס לחזור אליו במהלך השנה כשצצים קשיים שונים. ניתן לחזור אליו ולראות האם אנחנו מצליחים לעמוד בהתחייבות שלנו, או שרוצים להמשיך לשפר (למשל פגיעה בחברים).

ג. פעילות לסוכות - כיצד לחגוג בחיבור לטבע וללא יצירת פסולת

הקדמה:

בסוכות אנו בונים סוכה ארעית, שמסיימת את תפקידה לאחר שבוע. בואו ננסה ליצור אתגר: איך להכין סוכה וקישוטים לסוכה בלי לייצר פסולת בתום שבוע החג.

אפשר לבנות סוכה בחצר בית הספר, שתהווה מודלינג לסוכה מקיימת/סביבתית. את המבנה ניתן להקים מסוכה קבועה רב פעמית או מחומרים בשימוש חוזר, שבסוף החג ילכו למיחזור.

כדאי להתמקד בעיקר בקישוט הסוכה בצורה מקיימת, ובאיך חוגגים, אוכלים ושותים בסוכה, ללא כלים חד פעמיים וללא יצירת פסולת.

אם אין אפשרות להקים סוכה בבית הספר, אפשר לדבר על הסוכות שבונים בבתי השונים, ממה הן עשויות, ולהתמקד